

Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Σχολή Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Διακυβέρνηση και Δημόσιες Πολιτικές»

Διαδικασίες Διαβούλευσης στην Δημόσια Διοίκηση και
Τοπική Αυτοδιοίκηση. Μια αποτίμηση.

Σέρρας Ελευθέριος, ΑΜ: 3033202001038

Αθήνα, 2021

University of Peloponnese
Faculty of Social and Political Sciences
Department of Political Studies and International Relations

Master Program in
«Governance and Public Policies»

Consultation Procedures in Public and Local Government.
An assessment.

Serras Eleftherios, SN: 3033202001038

Athens, 2021

Υπεύθυνη Δήλωση

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα διπλωματική εργασία που σας καταθέτω αποτελεί προϊόν δικής μου πνευματικής προσπάθειας, δεν παραβιάζει τα δικαιώματα τρίτων μερών και ακολουθεί πιστά τα διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα επιστημονικής συγγραφής, τηρώντας πιστά την ακαδημαϊκή δεοντολογία.

Περίληψη

Ο στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη και η ανάλυση διαδικασιών διαβούλευσης τόσο σε επίπεδο Δημόσιας, όσο και σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, αναλύονται είδη της διαβούλευσης, αλλά και εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την πραγματοποίηση της διαδικασίας, όπως είναι το OpenGov. Ακόμη, εξετάζεται και η θέση θεσμών όπως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης σχετικά με την διαβούλευση.

Λέξεις Κλειδιά: Διαβούλευση, Διακυβέρνηση, Δημόσια Διοίκηση, Τοπική Αυτοδιοίκηση, Ενεργός Συμμετοχή, OpenGov.

Abstract

The aim of this dissertation is the study and analysis of deliberation procedures at both the level of Public and Local Government. More specifically, types of consultation are analyzed, but also the tools that have been used to carry out the process, such as OpenGov. Moreover, we analyze the deliberation processes used by international organizations such as the European Union, the United Nations and the Organization for Economic Co-operation and Development.

Keywords: Deliberation, Governance, Public Administration, Local Government, Active Participation, OpenGov.

Περιεχόμενα

Υπεύθυνη Δήλωση.....	3
Περίληψη	4
Abstract	5
Εισαγωγή.....	8
Κεφάλαιο 1.....	10
1.1. Η Διακυβέρνηση	10
1.1.3 Η Δημόσια Διοίκηση.....	10
1.1.4 Η Διαβούλευση	10
1.1.5 Η Ενεργός Συμμετοχή.....	11
Κεφάλαιο 2.....	12
2.1 Η Εφαρμογή της Διαβούλευσης στα στάδια παραγωγής της Δημόσιας Πολιτικής.....	12
2.1.1 Η Διαβούλευση για τον ορισμό του προβλήματος (Agenda Setting).....	12
2.1.2 Η Διαβούλευση επί λύσης του προβλήματος	13
2.1.3 Τα χαρακτηριστικά στοιχεία της προ – νομοθετικής διαβούλευσης.....	13
2.1.4 Η Διαβούλευση που αφορά τις εκτιμήσεις της κοινωνίας για το πώς οι λύσεις που έχουν υιοθετηθεί στην προηγούμενη φάση, εφαρμόζονται στην πράξη.....	14
2.2 Διαδικασίες Διαβούλευσης: Η ελληνική περίπτωση.....	14
2.3 Όργανα Διαβούλευσης σε Περιφερειακό και Τοπικό Επίπεδο.....	15
2.3.1 Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης.....	15
2.3.2 Παραδείγματα Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης.....	16
Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης της Περιφέρειας Αττικής.....	16
Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος.....	16
2.3.3 Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης	18
2.4 Τα βασικά μέσα και εργαλεία για την δημόσια διαβούλευση.....	19
2.4.1 Η περίπτωση του OpenGon.....	20
2.4.2 Ο τρόπος λειτουργίας της διαδικτυακής πλατφόρμας «OpenGon».....	21
2.4.3 «OpenGon»: Η πρώτη περίοδος λειτουργίας του.....	22
2.4.4 Οι εφαρμοσμένες καλές πρακτικές του «OpenGon».....	22
2.4.5 Στατιστικά δεδομένα του OpenGon	24
Κεφάλαιο 3.....	25
3.1 Η θέση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών περί των Δημόσιων Διαβουλεύσεων.....	25

3.1.2 Το μοντέλο της δημόσιας συμμετοχής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών	27
3.2 Η θέση του Οικονομικού Οργανισμού Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης περί των Δημόσιων Διαβουλεύσεων.....	28
3.2.1 Το μοντέλο διαβούλευσης και συμμετοχής του ΟΟΣΑ.....	29
3.2.2 Εργαλεία και Μηχανισμοί ad hoc διαβούλευσης.....	30
3.2.3 Εργαλεία και Μηχανισμοί μόνιμης διαβούλευσης.....	30
3.3 Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί των Δημόσιων Διαβουλεύσεων	32
3.3.1 Οι δημόσιες διαβουλεύσεις της Επιτροπής.....	33
3.3.2 Οι τρεις φάσεις της δημόσιας διαβούλευσης	35
3.4 Διαδικασίες Δημόσιας Διαβούλευσης: Περιπτώσεις από την Παγκόσμια Κοινότητα.....	36
Κεφάλαιο 4.....	38
4.1 Συμπεράσματα.....	38
Βιβλιογραφία	40

Εισαγωγή

Η έντονη διακύμανση των εξελίξεων στην πολιτική και στην οικονομία τις δύο προηγούμενες δεκαετίες, αποτέλεσε μοχλό πολλαπλών εξελίξεων και πιέσεων στα δομικά στοιχεία γενικότερα του ευρύτερου δυτικού κόσμου, αλλά και της Ελλάδας ειδικότερα. Πιο συγκεκριμένα, για την Ελλάδα, η οικονομική κρίση στα τέλη της δεκαετίας του 2000 και έπειτα, δημιούργησε στους πολίτες της χώρας ένα κλίμα ανασφάλειας και έλλειψης εμπιστοσύνης τόσο προς την λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών, όσο και στην αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των ίδιων των κυβερνήσεων. Η αδυναμία των κυβερνήσεων να λάβουν αποφάσεις και μέτρα, τα οποία θα αποτελούν πηγή βελτίωσης της λειτουργικότητας των κρατικών υποδομών, θα ανανεώσουν την δράση τους και θα σημάνουν σημαντικό παράγοντα για την επίλυση σοβαρών ζητημάτων, αποτέλεσε σημαντική αιτία για την απουσία εμπιστοσύνης προς αυτές (Λαδής, 2010).

Ειδικότερα τις δύο περασμένες δεκαετίες, η αντιπροσωπευτική Δημοκρατία οδηγήθηκε σε μια αποδόμηση, καθώς ο ρόλος που προσέφερε στον πολίτη παρέμεινε στάσιμος, χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα να εξελιχτεί και να ενδυναμωθεί. Ωστόσο, ο σύγχρονος πολίτης μόνο στάσιμος και οκνηρός δε θα πρέπει να θεωρείται. Σήμερα, ο πολίτης είναι πιο ενεργητικός από ποτέ και συνιστά τον κυριότερο παράγοντα ανάδειξης κομματικών και κυβερνητικών ηγετών. Η ανάδειξη αυτή επιτυγχάνει τη νομιμοποίηση του ίδιου του πολιτικού συστήματος. Εξαιτίας, λοιπόν, του ότι η αντιπροσωπευτική Δημοκρατία ελάττωσε την άμεση συμβολή του πολίτη γύρω από τα καθημερινά και ουσιαστικά θέματα, δημιουργήθηκε η ανάγκη ανεύρεσης νέων καναλιών επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των πολιτών και των κυβερνήσεων (Καράπα, 2019).

Έτσι, η ανάγκη ύπαρξης διαβουλευτικής Δημοκρατίας καταστάθηκε πιο φανερή από ποτέ, καθώς θεωρείται βασικό εργαλείο για την κάλυψη της ανάγκης για ενεργότερη, ουσιαστικότερη και ποιοτικότερη συμμετοχή των πολιτών. Το μοντέλο της διαβουλευτικής Δημοκρατίας έχει ως βασικό στόχο στον μετασχηματισμό της ψηφοκεντρικής Δημοκρατίας, κύριο λειτουργικό χαρακτηριστικό της σημερινής δημοκρατίας, σε συμμετοχική κατά ουσιαστικό τρόπο. Συγκεκριμένα, στοχεύει στην καθιέρωση διαδικασιών και δράσεων που θα επιτρέψουν στην αμεσότερη, παραγωγικότερη, δικαιότερη, ίση και διάφανη συμμετοχή των πολιτών. Η διαβουλευτική Δημοκρατία αποτελεί ένα ξεκάθαρο αίτημα για αμεσότερη Δημοκρατία, χωρίς να καταλύεται η εκλογική υπόσταση, αλλά να ενδυναμώνεται και να

εμπλουτίζεται ποιοτικά. Άρα, συνοπτικό στόχο της διαβουλευτικής Δημοκρατίας συνιστά η μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή του μεγαλύτερου δυνατού ποσοστού πολιτών στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό περιπτώσεων, αποσκοπώντας στην μετατροπή των πολιτών από πολίτες της εκλογικής στιγμής, σε διαρκώς δραστήριους και ενεργούς πολίτες. Έτσι, η συμμετοχή των πολιτών δύναται να πραγματοποιηθεί μέσω διαφόρων διαδικασιών διαβούλευσης, που στοχεύουν να δώσουν στους ενδιαφερόμενους την δυνατότητα να μοιραστούν την θέση τους για σημαντικά ζητήματα. Το παραπάνω έχει ως αποτέλεσμα τον συνεχή και γόνιμο διάλογο, την ανταλλαγή απόψεων και μια συλλογική προσπάθεια για την εύρεση της λύσης από κοινού (Καράπα, 2019).

Σχετικά με την ελληνική περίπτωση, η εισαγωγή της διαβούλευσης από την προηγούμενη δεκαετία αποτελεί υψίστης σημασίας. Η ενεργότερη και ποιοτικότερη συμμετοχή των πολιτών επιτρέπει στην δημοκρατικότερη λήψη αποφάσεων, επομένως διαρκώς αναζητούνται και μελετούνται καλές πρακτικές για την επίτευξη του παραπάνω στόχου.

Το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η ανάλυση και η εξέταση των διαδικασιών διαβούλευσης τόσο σε επίπεδο Δημόσιας Διοίκησης, όσο και σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Πιο αναλυτικά, στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας εμπεριέχεται η εισαγωγή και η ανάλυση των όρων «Διακυβέρνηση», «Δημόσια Διοίκηση», «Διαβούλευση» και της «Ενεργούς Συμμετοχής». Στο δεύτερο κεφάλαιο, εξετάζονται τα είδη της διαβούλευσης, η ελληνική περίπτωση σχετικά με τις διαδικασίες διαβούλευσης, καθώς επίσης μέσα και εργαλεία διαβούλευσης που χρησιμοποιούνται στην Ελλάδα, όπως είναι το «OpenGov». Στο τρίτο κεφάλαιο, εξετάζονται οι θέσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη διαβούλευση. Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο, περιλαμβάνει τα συμπεράσματα της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Κεφάλαιο 1

Στο παρόν κεφάλαιο και κυρίως στα παρακάτω υποκεφάλαια επισημαίνονται και καταγράφονται πέντε ορισμοί ζωτικής σημασίας για την εκπόνηση της παρούσας μελέτης. Προτού σκιαγραφηθεί, λοιπόν, λεπτομερώς το θέμα που εξετάζει η παρούσα διπλωματική εργασία, είναι σκόπιμο να υπάρξει εμβάθυνση στον όρο της διαβούλευσης, καθώς επίσης και σε ορισμένους ακόμη που είναι άμεσα συνδεδεμένοι με τον προαναφερθέντα όρο και οι οποίοι αναλύονται και εμφανίζονται κυρίως στο κύριο μέρος της εργασίας. Οι αναφερόμενοι όροι, πέρα από τον όρο «Διαβούλευση», όπως έχει ήδη επισημανθεί, είναι η «Διακυβέρνηση», η «Δημόσια Διοίκηση», και η «Ενεργός Συμμετοχή».

1.1. Η Διακυβέρνηση

Σύμφωνα με τον καθηγητή πολιτικής επιστήμης Bevir Mark (2012) ο όρος «Διακυβέρνηση» μπορεί να οριστεί ως μια διαδικασία, η οποία ασκείται από την κυβέρνηση ενός κράτους. Στον όρο «Διακυβέρνηση» συμπεριλαμβάνονται όλες οι διαδικασίες διαντίδρασης μέσω των νόμων, των κοινωνικών προτύπων και της επιρροής που ασκείται από τους τρεις βασικούς πυλώνες εξουσίας (Δικαστική- Εκτελεστική- Νομοθετική Εξουσία) ενός οργανωμένου κράτους. Ταυτόχρονα όμως, στην διαδικασία της Διακυβέρνησης συμμετέχουν και διάφοροι φορείς, εξελίσσοντάς την από την πατροπαράδοτη μορφή που διακατείχε.

1.1.3 Η Δημόσια Διοίκηση

Στον όρο της «Δημόσιας Διοίκησης» περιλαμβάνονται όλες εκείνες οι ενέργειες των εκτελεστικών τμημάτων του κεντρικού κράτους ή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, στον κορμό της Δημόσιας Διοίκησης συγκαταλέγονται όλοι οι κρατικοί φορείς και οργανισμοί, οι οποίοι διαθέτουν πολιτική δύναμη, και αποτελούν μέρος του κρατικού οργανισμού, υπάγονται στην υπηρεσία της εκτελεστικής εξουσίας και υλοποιούν τις εκάστοτε πολιτικές ή διαχειρίζονται τα δημόσια προγράμματα (H.A.Simon, V.A. Thompson & D.W.Smithburg, 1991) .

1.1.4 Η Διαβούλευση

Η «Διαβούλευση» αποτελεί ένα μέσο αλληλεπίδρασης. Συγκεκριμένα, είναι ένα ισχυρό διαδραστικό εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί, ώστε οι πολίτες και οι πολιτική και η Διοίκηση να μοιραστούν απόψεις, να ξεδιπλώσουν ιδέες και σκέψεις, καθώς επίσης και να

προτείνουν συμβουλές. Ακρογωνιαίος λίθος της διαβούλευσης συνιστά ο διάλογος, ο οποίος πραγματοποιείται πάντα κατά τη διάρκεια αυτής και μέσω αυτού, λαμβάνει χώρα η ανταλλαγή επιχειρημάτων, με απώτερο σκοπό την συμφωνία και την ανάληψη ενεργειών από κοινού. Η δημόσια διαβούλευση, σε θεσμικό πάντα επίπεδο, αποτελεί μια ουσιαστική διαδικασία αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτών που αποτελούν διαμορφωτές μιας πολιτικής και του κοινού στην οποία αυτή η πολιτική αφορά και απευθύνεται. Επομένως, μέσω την διαβούλευσης δίνεται η δυνατότητα, στους μεν πολιτικούς παράγοντες να αφουγκραστούν την άποψη ενός συγκεκριμένου τμήματος της κοινωνίας ή του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου, ενώ στους δε πολίτες να εκφραστούν ελεύθερα, να αισθανθούν ενεργά μέλη της κοινωνίας και να αποτελέσουν συνδιαμορφωτές της πολιτικής (Department of Economic and Social Affairs, 2007).

1.1.5 Η Ενεργός Συμμετοχή

Ως «Ενεργή Συμμετοχή» ορίζεται η δυνατότητα που δίνεται σε πολίτες και ενδιαφερόμενες ομάδες να συμμετέχουν και να συμβάλλουν στην διαμόρφωση των πολιτικών αποφάσεων, μέσω του διαλόγου και του γενικότερου σχεδιασμού της υλοποίησης των εκάστοτε πολιτικών (Department of Economic and Social Affairs, 2007). Η «Ενεργή Συμμετοχή» είναι ο απώτερος και σημαντικότερος στόχος της διαβούλευσης.

Κεφάλαιο 2

Στο παρόν κεφάλαιο μελετάται η έννοια της «Διαβούλευσης» προσαρμοσμένη στην ελληνική περίπτωση. Συγκεκριμένα, εξετάζονται τα είδη της διαβούλευσης και τα χαρακτηριστικά του κάθε είδους, η ελληνική περίπτωση σχετικά με τις διαδικασίες διαβούλευσης, καθώς επίσης όργανα και εργαλεία διαβούλευσης που υπάρχουν στην Ελλάδα, με κυριότερο αυτών του «OpenGov».

2.1 Η Εφαρμογή της Διαβούλευσης στα στάδια παραγωγής της Δημόσιας Πολιτικής

Για να μπορέσει να χαρακτηριστεί και να προσδιοριστεί η διαβούλευση, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη δύο σημαντικοί και βασικοί παράγοντες. Ο πρώτος σχετίζεται με τον χρόνο που η ίδια η διαβούλευση ενεργοποιείται μέσα στον κύκλο ζωής μιας δημόσιας πολιτικής, ενώ ο δεύτερος παράγοντας σχετίζεται με την ποιότητα των αποτελεσμάτων που προσπαθούν να επιτευχθούν από την χρήση της διαβούλευσης (Κομσέλη, 2011: 11).

2.1.1 Η Διαβούλευση για τον ορισμό του προβλήματος (Agenda Setting)

Η «Διαβούλευση για τον ορισμό του προβλήματος» (Agenda Setting) είναι το πρώτο είδος διαβούλευσης και αφορά την προσπάθεια του πολιτικού συστήματος να αφουγκραστεί και να λάβει υπόψη τις απόψεις της ίδιας της κοινωνίας, σχετικά με θέματα και ζητήματα που χρήζουν επίλυση και το κράτος καλείται να τα εισάγει στο πεδίο δράσης του. Η ουσιαστική σημασία του παραπάνω μοντέλου διαβούλευσης είναι η δημιουργία και η άσκηση δημόσιας πολιτικής για την αναγκαία επίλυση ζητημάτων (Κομσέλη, 2011: 11).

Ο ρόλος των πολιτών σε αυτό το μοντέλο της διαβούλευσης σχετίζεται με την αξιολόγηση και την ιεράρχηση της σπουδαιότητας των ζητημάτων προς συζήτηση και επίλυση. Έπειτα τα ζητήματα αυτά θα ενταχθούν ή όχι στην πολιτική ατζέντα για σχετική αντιμετώπιση. Παράλληλα, οι πολίτες συνεισφέρουν στην δόμηση και στην διατύπωση των θεμάτων, ώστε να υπάρξει κινητοποίηση και δραστηριοποίηση από πλευρά του κράτους. Επομένως, κατά αυτό το μοντέλο διαβούλευσης, η συνεισφορά των πολιτών βασίζεται στον ορισμό του ίδιου του προβλήματος (Κομσέλη, 2011: 11).

Ο βασικός στόχος του συγκεκριμένου μοντέλου διαβούλευσης είναι η εστίαση στο πεδίο του προβλήματος (problem space). Το στάδιο αυτό κυρίως αποσκοπεί στην δημιουργία συζητήσεων, οι οποίες θα οδηγήσουν σε ερωτήσεις, διευκολύνοντας στην ανάπτυξη απόψεων

και στην εξακρίβωση στάσεων σχετικά με την αντιμετώπιση των ζητημάτων που η κοινωνία και το κράτος καλούνται να εξετάσουν. Το επόμενο στάδιο, το οποίο ονομάζεται γενεσιουργά ερωτήματα (triggering questions), αφορά τα ερωτήματα και τις απαντήσεις που οριοθετούν τα πλαίσια του πεδίου ζητήματος ή της ευκαιρίας. Κατά αυτό το στάδιο πρόκειται να δημιουργηθούν και να προσδιοριστούν τα πιθανά διακυβεύματα, τους στόχους των μετοχών (stakeholders), ενώ ακόμη εξετάζονται οι πιθανοί τρόποι αντιμετώπισης, καθώς επίσης και οι αναγκαίοι πόροι που θα χρειαστούν για την καταπολέμηση των ζητημάτων (Κομσέλη, 2011: 11).

Ωστόσο, πρέπει να γίνει κατανοητό πως το είδος της διαβούλευσης για τον ορισμό του προβλήματος δεν αποσκοπεί στην δημιουργία συζητήσεων σχετικά με την ψήφιση ενός νομοσχεδίου, αλλά στοχεύει στο να προσδιορίσει το ίδιο το πρόβλημα και έπειτα να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να απασχοληθεί με αυτό η νομοθετική ή κάποια πολιτική διαδικασία. Έτσι, λοιπόν, το συγκεκριμένο είδος διαβούλευσης δε μπορεί να υπάρξει μόνο του, αλλά να χρησιμοποιηθεί συμπληρωματικά μαζί με κάποιο άλλο.

2.1.2 Η Διαβούλευση επί λύσης του προβλήματος

Η «Διαβούλευση επί λύσης του προβλήματος» είναι το δεύτερο μοντέλο διαβούλευσης, κατά το οποίο το ίδιο το πολιτικό σύστημα αφουγκράζεται και συμμερίζεται τις απόψεις της κοινωνίας σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης ενός ζητήματος, που ήδη είναι ενσωματωμένο στην κυβερνητική ατζέντα. Σε αυτό το μοντέλο διαβούλευσης ενσωματώνεται η προ – νομοθετική διαβούλευση. Στην προ – νομοθετική διαβούλευση ενσωματώνονται το μεγαλύτερο τμήμα των διαβουλεύσεων που πραγματοποιήθηκαν στο opengov.gr. Σε αυτό το πλαίσιο δόθηκε βάση στον σχεδιασμό της λύσης του προβλήματος (Κομσέλη, 2011: 12).

2.1.3 Τα χαρακτηριστικά στοιχεία της προ – νομοθετικής διαβούλευσης

Παραπάνω υπήρξε αναφορά στην προ – νομοθετική διαβούλευση, έτσι, θεωρείται σημαντικό να επισημανθούν τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής. Συγκεκριμένα, κατά την προ – νομοθετική διαβούλευση υφίσταται ήδη επεξεργασμένο κείμενο περιγραφής της οποιασδήποτε λύσης με νομική και πολιτική έννοια. Επιπλέον, συνήθως, απαιτείται ένα ελάχιστο επίπεδο οικειότητας του κοινού με τη νομική διάλεκτο και τους όρους που περιλαμβάνει. Ενώ, ακόμη, η διαδικασία καταιγισμού ιδεών (brainstorming) και η αναμενόμενη συμμετοχή του κοινού στην διαδικασία της διαβούλευσης είναι περισσότερο επικεντρωμένη και εστιασμένη, διότι το ήδη

υπάρχον κείμενο καθοδηγεί το κοινό σκεφτεί με έναν συγκεκριμένο και προκαθορισμένο τρόπο. Δίχως, βέβαια, να απορρίπτεται και να περιορίζεται η πιθανότητα να ζητηθεί στο κοινό η άποψη του, να αναπτυχθεί περαιτέρω συζήτηση ή ακόμα και να εκφραστούν επιχειρήματα και αντίθετες απόψεις (Κομσέλη, 2011 σελ 12).

Επομένως, ο βασικός ρόλος των πολιτών και η συνεισφορά τους στην διαβούλευση επί της λύσης του προβλήματος, είναι ο προσδιορισμός της ίδιας της λύσης του ζητήματος. Θεμελιώδης ιδιότητα, αφού οι πολίτες πλέον παίρνουν την κατάσταση στα χέρια τους και ορίζουν εκείνοι τις λύσεις στα πιθανά ζητήματα ή προβλήματα.

2.1.4 Η Διαβούλευση που αφορά τις εκτιμήσεις της κοινωνίας για το πώς οι λύσεις που έχουν υιοθετηθεί στην προηγούμενη φάση, εφαρμόζονται στην πράξη.

Το τρίτο μοντέλο διαβούλευσης, εστιάζει κυρίως στην αξιολόγηση των εφαρμοσμένων δημόσιων πολιτικών από την κοινωνία για την αντιμετώπιση των ζητημάτων που την απασχολούν. Η συνεισφορά των πολιτών σε αυτό το μοντέλο της διαβούλευσης εστιάζει κυρίως στην αξιολόγηση των εκτελούμενων και ψηφισμένων πολιτικών λύσεων (Κομσέλη, 2011 σελ 12).

2.2 Διαδικασίες Διαβούλευσης: Η ελληνική περίπτωση

Κατά τη μελέτη της ελληνικής περίπτωσης, σημειώθηκε πως η πιο συνηθισμένη και χαρακτηριστική περίπτωση διαβούλευσης, που πραγματοποιείται αρκετά χρόνια στην Ελλάδα, είναι αυτή των αναρτήσεων σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Η παραπάνω περίπτωση διαβούλευσης, αποτελεί μια διαδικασία, σύμφωνα με την οποία ο πληθυσμός των περιφερειών της χώρας, μπορεί να ενημερώνεται σχετικά με τις περιβαλλοντικές εξελίξεις και τις επιπτώσεις των δράσεων αυτών στο περιβάλλον (Κομσέλη, 2011: 29).

Ακόμη μια σημαντική και ουσιαστική περίπτωση διαβούλευσης είναι αυτή που σχετίζονται με την δημοσίευση των δασικών χαρτών και πιο συγκεκριμένα παρουσιάζεται η δασική οριοθέτηση της χώρας. Σε αυτή την περίπτωση διαβούλευσης, δίνεται η δυνατότητα και ο χώρος στους πολίτες να διαθέτουν ευκολότερη, αμεσότερη, ουσιαστικότερη και χρησιμότερη συμμετοχή (Κομσέλη, 2011: 29).

Επιπλέον μια ακόμη περίπτωση διαβούλευσης είναι αυτή που σχετίζεται με την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Η συγκεκριμένη περίπτωση προτάθηκε και ξεκίνησε από το Γραφείο του Πρωθυπουργού και έπειτα υιοθετήθηκε από την Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Με αυτόν τον τρόπο η Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς μπορεί να πλαισιώνει σχετικές εκδηλώσεις με συγκεκριμένες θεματικές. Μέσα από αυτές τις εκδηλώσεις, οι οποίες κατά προτίμηση γίνονται διαδικτυακά και δια ζώσης, δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες να υποβάλουν τα ερωτήματά τους, να δημιουργηθεί ένα πλαισιωμένο πεδίο συζήτησης (Κομσέλη, 2011: 29).

2.3 Όργανα Διαβούλευσης σε Περιφερειακό και Τοπικό Επίπεδο

Με την ψήφιση του νόμου Ν. 3582/2010 η Περιφερειακή και Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης ανέλαβε την σύσταση και την οργάνωση του περιφερειακού κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος ανήκε σαν αρμοδιότητα στις Νομαρχιακές Οικονομικές και Κοινωνικές Επιτροπές (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, 2011: 61).

2.3.1 Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης

Η Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης αποτελεί ένα γνωμοδοτικό όργανο και δημιουργείται με απόφαση του Περιφερειάρχη, σε διάστημα δύο μηνών από την εγκατάσταση των νέων Περιφερειακών Αρχών. Στην Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης συμμετέχουν δήμαρχοι της περιφέρειας και εκπρόσωποι από οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, επιμελητήρια και επιστημονικές οργανώσεις, συνεταιρισμοί, η αποκεντρωμένη διοίκηση που υπάγεται στην εν λόγω περιφέρεια, οι κρατικές υπηρεσίες που διαθέτουν έδρα στην περιφέρεια και τέλος οι πολίτες της περιφέρειας, μέσω οργανώσεων και διαφόρων φορέων που τους εκπροσωπούν (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, 2011: 61).

Πολλές φορές ο ρόλος της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης είναι εισηγητικός. Πιο συγκεκριμένα, εισηγείται στο Περιφερειακό Συμβούλιο τις αναπτυξιακές προοπτικές της περιφέρειας, τονίζοντας παράλληλα την σπουδαιότητα και ξεκαθαρίζοντας την προτεραιότητα αυτών. Ακόμη κάνει αναφορά σε ζητήματα περιφερειακού ενδιαφέροντος, ενώ τέλος σημειώνει τις δυναμικές και ελλείψεις της ίδιας της περιφέρειας. Σε αυτό το σημείο, βέβαια, αξίζει να αναφερθεί ότι η Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης δεν αντικαθιστά την διαβούλευση με τους πολίτες που μπορεί να πραγματοποιηθεί σε διαδικτυακό ιστότοπο (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, 2011: 61).

2.3.2 Παραδείγματα Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης

Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης της Περιφέρειας Αττικής

Η Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης της Περιφέρειας Αττικής έχει πραγματοποιήσει μια μόνο Συνεδρίαση για το 2021. Η Συνεδρίαση της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης της Περιφέρειας Αττικής πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2021, μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας «e:Presence.gov.gr» και η θεματική της ημερήσιας διάταξης περιελάμβανε την «Γνωμοδότηση για το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» (ΠεΣΠΚΑ). Κατά την διάρκεια της συνεδρίασης πραγματοποιήθηκε ομιλία σχετικά με ζητήματα περιβαλλοντικής ευαισθησίας και με την ολοκλήρωση της συζήτησης η Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης αποφάσισε ομόφωνα να γνωμοδοτήσει θετικά επί του Περιφερειακού Σχεδίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή στην Αττική(https://www.patt.gov.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=38245:1i-synedriasi-perifereiakis-epitropis-diavoylefsis-2021&catid=503&Itemid=698).

Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος

Μέχρι στιγμής για την χρονιά του 2021 έχουν πραγματοποιηθεί τέσσερις συνεδριάσεις της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος. Η πρώτη διαβούλευση πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 2021 και η θεματική της Ημερήσιας Διάταξης ήταν η «Γνωμοδότηση για το Περιφερειακό Σχέδιο για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή» (ΠεΣΠΚΑ), η οποία γνωμοδότησε θετικά από τα μέλη της επιτροπής. (<https://www.pde.gov.gr/gr/organa-diakubernisis/pe-diabouleusis/synedriaseis.html?fbcid=IwAR2SdDH0LOtB6r2kSKCpNrsjks7duGen5eJHpYMiIwII9OF4PZjU90MgdsU>).

Η δεύτερη Συνεδρίαση της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 2021 και θεματική της ημερήσιας διάταξης περιελάμβανε την Παροχή γνώμης για την «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021 – 2025». Ύστερα, από συζήτηση και παρουσίαση της μελέτης από τον Προϊστάμενο και της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος, η απόφαση της Επιτροπής ήταν η θετική γνωμοδότηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης του Υπουργείου

Ανάπτυξης και Επενδύσεων 2021 – 2025. Παράλληλα, δόθηκε η επισήμανση να συμπεριληφθούν στην εν λόγω Στρατηγική Μελέτη και οι τοποθετήσεις των μελών της επιτροπής που έγιναν αποδεκτές από τον εισηγητή της θεματικής (<https://www.pde.gov.gr/gr/organa-dia-kubernisis/pe-diabouleusis/synedriasis.html?fbclid=IwAR2SdDH0LOtB6r2kSKCpNrsjks7duGen5ejHpYMiIwII9OF4PZjU90MgdsU>).

Η τρίτη Συνεδρίαση της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος έλαβε χώρα τον Ιούλιο του 2021 μέσω της πλατφόρμας «e:Presence.gov.gr». Η θεματική της Ημερήσιας Διάταξης αφορούσε την «Παροχή γνώμης της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης επί της πρώτης φάσης του Εγκεκριμένου Στρατηγικού Σχεδίου του 4ετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος». Κατά την διάρκεια της συνεδρίασης της Επιτροπής, πραγματοποιήθηκε η παρουσίαση του σχεδίου από τον εισηγητή, ακολούθησαν οι τοποθετήσεις του προέδρου και των μελών της Επιτροπής και στο τέλος, έπειτα από ομόφωνη απόφαση, γνωμοδοτήθηκε θετικά η πρώτη φάση του εν λόγω στρατηγικού σχεδίου (<https://www.pde.gov.gr/gr/organa-dia-kubernisis/pe-diabouleusis/synedriasis.html?fbclid=IwAR2SdDH0LOtB6r2kSKCpNrsjks7duGen5ejHpYMiIwII9OF4PZjU90MgdsU>).

Η πιο πρόσφατη Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος πραγματοποιήθηκε στις 30 Σεπτεμβρίου του 2021 μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας «e:Presence.gov.gr». Οι θεματικές της Ημερήσιας Διάταξης περιελάμβαναν, πρώτον, την «Διατύπωση γνώμης επί του προσχεδίου του προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2022 για την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδος» και δεύτερον την «επικύρωση πρακτικών από την 1η έως και την 4η συνεδρίαση της Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδος» (<https://www.pde.gov.gr/gr/organa-dia-kubernisis/pe-diabouleusis/synedriasis.html?fbclid=IwAR2SdDH0LOtB6r2kSKCpNrsjks7duGen5ejHpYMiIwII9OF4PZjU90MgdsU>).

2.3.3 Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης

Η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης σαν θεσμός είναι σχετικά νεοσύστατος και ο ρόλος που διαθέτει είναι συνήθως συμβουλευτικού χαρακτήρα προς την τοπική αυτοδιοίκηση. Συμβάλλει δηλαδή με τις δράσεις, ώστε η τοπική αυτοδιοίκηση να αφουγκράζεται τις ανάγκες των πολιτών του δήμου και να ακολουθεί πολιτικές που θα τις καλύπτουν. Τα μέλη της επιτροπής ορίζονται από το δημοτικό συμβούλιο του εκάστοτε δήμου. Τα $\frac{3}{4}$ της επιτροπής είναι εκπρόσωποι φορείς της τοπικής κοινωνίας των πολιτών, ενώ το $\frac{1}{4}$ είναι εγγεγραμμένοι δημότες στους εκλογικούς καταλόγους (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, 2011: 62).

Στην Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης έχουν τη δυνατότητα και εκπροσωπούνται διάφοροι φορείς της τοπικής κοινότητας. Ορισμένοι από αυτούς είναι εμπορικοί και επαγγελματικοί σύλλογοι, διάφοροι επιστημονικοί σύλλογοι, τοπικές οργανώσεις εργαζομένων και εργοδοτών, πολιτιστικοί και πνευματικοί σύλλογοι, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων, σύλλογοι εθελοντικών οργανώσεων και πολλοί ακόμη (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, 2011: 62).

Ο κυριότερος και σημαντικότερος ρόλος της Δημοτικής Επιτροπής Διαβούλευσης είναι να ενημερώνει το δημοτικό συμβούλιο σχετικά με αναπτυξιακά προγράμματα και δραστηριότητες του δήμου, το επιχειρησιακό πρόγραμμα του δήμου ή ακόμη και για θέματα γενικότερου τοπικού ενδιαφέροντος. Επιπρόσθετα, έχει τη δυνατότητα να αφυπνίζει και να ενημερώνει για τα τοπικά προβλήματα που έρχεται αντιμέτωπος ο εκάστοτε δήμος, να εξετάζει την δυναμική του δήμου αυτού, να μοιράζεται τη γνώμη της για τα προβλήματα αυτά και κατά πόσο τελικά είναι επιλύσιμα ή όχι και με ποιον τρόπο (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, 2011: 62).

Ακόμα, η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης λαμβάνει εισηγήσεις ή αποτελέσματα που προκύπτουν από σχετικές μελέτες των ομάδων εργασίας της επιτροπής, ενώ επίσης εξετάζει τις παρατηρήσεις των δημοτών για θέματα που τίθενται υπό δημόσια διαβούλευση μέσω διαδικτύου. Έτσι, λοιπόν, μέσω των παραπάνω διαδικασιών, η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευση συγκεντρώνει όλα τα παραπάνω δεδομένα και μέσα από συζητήσεις που πραγματοποιούνται, λαμβάνονται οι αποφάσεις για το εκάστοτε ζήτημα (Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, Μελέτη συγκριτικής αξιολόγησης δημόσιας διαβούλευσης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό, 2011: 62). Επομένως, η Δημοτική Επιτροπή Διαβούλευσης αποτελεί ένα πολύτιμο

εργαλείο διαβούλευσης, αφού με κύριο εργαλείο της τον διάλογο, την ομαδικότητα και την ενεργό συμμετοχή καλείται να επιλύσει ζητήματα που αφορούν κυρίως την εκάστοτε τοπική κοινωνία.

2.4 Τα βασικά μέσα και εργαλεία για την δημόσια διαβούλευση

Η δημόσια διαβούλευση για να επιτύχει όλους της τους στόχους αποτελείται από βασικά μέσα και εργαλεία. Αυτά τα μέσα και τα εργαλεία είναι τα ερωτηματολόγια, η συνεργατική ανάπτυξη των κειμένων και η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία.

Ξεκινώντας από τα ερωτηματολόγια, χρησιμοποιούνται για άμεση και απλή χρήση. Υπάρχει η δυνατότητα να υποστηριχθούν και στην πλατφόρμα της Google, ενώ ταυτόχρονα μπορούν να αναρτηθούν και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δίνοντας την δυνατότητα συμμετοχής σε μεγαλύτερη πληθυσμιακή μερίδα των πολιτών. Τις περισσότερες φορές τα ερωτηματολόγια χρησιμοποιούνται στο στάδιο της προ διαβούλευσης, κατά το οποίο ζητείται από τους φορείς η γνώμη και η θέση των πολιτών σχετικά με διάφορα ζητήματα. Συνήθως περιλαμβάνουν ερωτήσεις κλειστού τύπου και οι απαντήσεις είναι μονολεκτικές (Κομσέλη, 2011: 31).

Πέρα από τα ερωτηματολόγια, η συνεργατική ανάπτυξη και συγγραφή των κειμένων πραγματοποιείται κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και με συγκεκριμένο αριθμό συμμετεχόντων. Σε αυτή την περίπτωση, δίνεται η δυνατότητα να αναπτυχθεί κείμενο με συγκεκριμένες απόψεις και προτεινόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση ζητημάτων και την βελτιστοποίηση θεμάτων υψηλής σημασίας (Κομσέλη, 2011: 32). Ενώ, η πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία θεωρείται το βασικότερο και σημαντικότερο εργαλείο δημόσιας διαβούλευσης, καθώς αν δεν υφίσταται η δημόσια εμπλοκή και συμμετοχή των πολιτών, δεν θα μπορεί να υφίσταται και η ίδια η δημόσια διαβούλευση ως διαδικασία (Κομσέλη, 2011: 32).

Συνεπώς, και οι τρεις τρόποι είναι εξίσου σημαντικοί, αφού προωθούν τη διαδικασία και ο καθένας απευθύνεται σε συγκεκριμένο κοινό, αναλόγως με τον στόχο και τις απαιτήσεις της κάθε διαβούλευσης.

2.4.1 Η περίπτωση του Opengon

Οι αρχές, όπως η διαβούλευση, η διαφάνεια, η λογοδοσία και η αποκέντρωση, είναι ορισμένες από τις σημαντικότερες πολιτικές αρχές, στις οποίες δομείται το σχέδιο «Ανοικτή Διακυβέρνηση». Για την ποιοτική λειτουργία του σχεδίου «Ανοικτή Διακυβέρνηση» αξιοποιήθηκε η τεχνολογική εξέλιξη και οι τεχνολογικοί πόροι, ώστε να διαμορφωθεί μια ανοιχτή πλατφόρμα διακυβέρνησης και διαβούλευσης (<https://www.ekdd.gr/to-ekdda/ανοικτή-διακυβέρνηση/>).

Η διαδικτυακή πλατφόρμα, η οποία δημιουργήθηκε το 2009 και ονομάζεται opengon, δίνει την δυνατότητα στους πολίτες να καλύπτουν τις ανάγκες τους για ουσιαστική και ποιοτική πληροφόρηση, καθώς επίσης και για συμμετοχή σε μια αξιοκρατική διαδικασία διαμόρφωσης των αποφάσεων για σημαντικά ζητήματα. Έτσι, η συμμετοχή των πολιτών μέσω διαβουλεύσεων σε νομοθετικές και κανονιστικές πράξεις πολιτικής, προσφέρει την δυνατότητα να εφαρμόζεται ποιοτικά το σχέδιο της “Ανοικτής Διακυβέρνησης” (<https://www.ekdd.gr/to-ekdda/ανοικτή-διακυβέρνηση/>).

Το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης διαθέτει την θεσμική ευθύνη για την διαχείριση, ενημέρωση και την ανάρτηση υλικού στην κυβερνητική πλατφόρμα opengon. Παράλληλα, το Τμήμα Εφαρμογών Πληροφορικής της Διεύθυνσης Αποδοτικότητας Πιστοποίησης και Νέων Τεχνολογιών διαθέτει την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία της πλατφόρμας, την τεχνική υποστήριξη του ιστότοπου, καθώς επίσης και την παροχή αναγκαίων τεχνικών πληροφοριών προς τους υπόλοιπους δημόσιους φορείς για την ποιοτικότερη αξιοποίησή της (<https://www.ekdd.gr/to-ekdda/ανοικτή-διακυβέρνηση/>).

Μέσω της αξιοποίησης των εργαλείων που προσφέρει η ίδια η πλατφόρμα του opengon, πραγματοποιούνται αναρτήσεις σχετικά με προσκλήσεις εκδήλωσης συμμετοχής γύρω από σχέδια νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων που προτίθενται για δημόσια διαβούλευση (<https://www.ekdd.gr/to-ekdda/ανοικτή-διακυβέρνηση/>).

2.4.2 Ο τρόπος λειτουργίας της διαδικτυακής πλατφόρμας «OpenGov»

Πλέον με την ύπαρξη και την αξιοποίηση της πλατφόρμας του «OpenGov», δίνεται η δυνατότητα σε κάθε Υπουργείο να διαθέτει έναν διαδικτυακό ιστότοπο διαβούλευσης. Οι αρχές και τα δομικά χαρακτηριστικά του «OpenGov» σχετίζονται με την απλότητα της χρήσης του, των εφαρμογών που εμπεριέχει και το φιλικό περιβάλλον προς τον εκάστοτε χρήστη. Η εκάστοτε διαβούλευση διαθέτει κάποια συγκεκριμένα στοιχεία, όπως είναι ο σκοπός της και η διάρκειά της. Ταυτόχρονα, δεν απαιτείται η εγγραφή και η δημιουργία λογαριασμού χρήστη για την συμμετοχή και τον σχολιασμό των πολιτών, διότι η χωρητικότητα των εγγραφών για τους χρήστες είναι σχετικά περιορισμένη. Επομένως, για να υποστηριχθεί η συμμετοχή, δίνεται ελεύθερη πρόσβαση για σχολιασμό στους πολίτες, χωρίς κάποια περαιτέρω εγγραφή.

Επιπρόσθετα, όσοι συμμετέχουν στην δημόσια διαβούλευση μέσω της πλατφόρμας του «OpenGov», μπορούν να αξιολογήσουν είτε με αρνητικό, είτε με θετικό πρόσημο τις θέσεις των συμπολιτών τους, αποσκοπώντας με αυτόν τον τρόπο την δημιουργία διαλόγου και την κατάθεση απόψεων από ένα ευρύ φάσμα πολιτών. Ενώ παράλληλα, η δυνατότητα σχολιασμού μπορεί να πραγματοποιηθεί ανάλογα με τον τύπο της διαβούλευσης, είτε αυτός είναι κάποιο άρθρο ή κάποιο ερώτημα. Βέβαια, για την περαιτέρω προώθηση του εκάστοτε θέματος διαβούλευσης, δίνεται και η δυνατότητα διάχυσής της στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να διευρυνθεί το ποσοστό συμμετοχής των πολιτών (Κομσέλη, 2011: 13).

2.4.3 «OpenGov»: Η πρώτη περίοδος λειτουργίας του

Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 2010, βρίσκονται σε λειτουργία αρκετά εργαλεία για την για την λειτουργία της πλατφόρμας του «opengov», με αποτέλεσμα να γίνονται διαρκώς προσπάθειες ενθάρρυνσης των πολιτών και λοιπών φορέων για την συμμετοχή τους σε θέματα που αποτελούν υψίστης σημασίας για το κοινό ενδιαφέρον, αλλά ακόμη και για την συμμετοχή τους σε διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης (<http://www.opengov.gr/ogp/?p=124>).

Παρόλο που εκείνη την περίοδο η συμμετοχή μέσω του διαδικτύου ήταν σχετικά περιορισμένη, τέθηκε ως στόχος μέχρι και τον Ιούνιο του 2013, να διπλασιαστεί η ενεργητική θέση των πολιτών, αυξάνοντας τόσο την δημόσια συμμετοχή, όσο και την ανατροφοδότηση. Μάλιστα, την πρώτη τετραετία από την έναρξη της λειτουργίας της πλατφόρμας «opengov», πραγματοποιήθηκαν 361 διαβουλεύσεις (<http://www.opengov.gr/ogp/?p=124>).

2.4.4 Οι εφαρμοσμένες καλές πρακτικές του «OpenGov».

Το «OpenGov» έχει κάποια πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα, τα οποία σηματοδοτούν και την ανάπτυξη της διαβούλευσης στη χώρα μας. Αυτά τα πλεονεκτήματα είναι: «Η Διαβούλευση με σύστημα απαντήσεων σε ερωτήσεις», «Η Εσωτερική Διαβούλευση» και «Η Δημόσια Διαβούλευση».

Όσον αφορά τη διαβούλευση με σύστημα απαντήσεων σε ερωτήσεις, αυτό το είδος διαβούλευσης κυρίως χρησιμοποιείται σε προ νομοθετικό στάδιο και πρωταρχικός της στόχος είναι η συγκέντρωση ιδεών και απόψεων. Στους συμμετέχοντες πολίτες τίθενται στοχευμένα ερωτήματα σε συγκεκριμένες θεματικές. Έπειτα, οι ίδιοι καλούνται να απαντήσουν στα ερωτήματα αυτά κάνοντας τις δικές τους προτάσεις και προσφέροντας λύσεις για την αντιμετώπιση των ζητημάτων. Τα συμπεράσματα που θα συγκεντρωθούν από αυτού του τύπου τη διαβούλευση, θα εξεταστούν και θα προσχωρήσουν στο στάδιο της σύνταξης του σχεδίου νόμου (Κομσέλη, 2011: 13 - 14).

Η εσωτερική διαβούλευση, από την άλλη, είναι μια διαδικασία που πραγματοποιείται όταν ένα σχέδιο νόμου, αποτελεί καθοριστικής σημασίας και απαιτείται η γνώμη και η θέση εξειδικευμένου προσωπικού. Για την πρακτική εφαρμογή αυτού του τύπου της διαδικασίας, αξιοποιούνται ιστότοποι που χρησιμοποιούνται και για άλλου τύπου διαβουλεύσεις, όμως η πρόσβαση είναι περιορισμένη και οι συμμετέχοντες χρειάζεται να διαθέτουν λογαριασμό χρήστη

και τους κωδικούς πρόσβασης. Μια χαρακτηριστική περίπτωση εσωτερικής διαβούλευσης ήταν αυτή του Υπουργείου Εσωτερικών σχετικά με την ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Ο Υπουργός και η υπόλοιπη συντακτική ομάδα του σχεδίου νόμου προσκάλεσαν εξειδικευμένο προσωπικό, από το οποίο ζητήθηκε γνώμη τους σχετικά με τον σχεδιασμό του (Κομσέλη, 2011: 14).

Ενώ, τέλος, η Δημόσια Διαβούλευση σε σχέδιο νόμου ή Προεδρικό Διάταγμα αποτελεί την πιο συνηθισμένη περίπτωση διαβούλευσης. Σε τέτοιου είδους διαβουλεύσεις, οι πολίτες λαμβάνουν την ευκαιρία να σχολιάσουν κάποιο άρθρο ή το σχέδιο νόμου σε συνολικό βαθμό, καθώς επίσης και το προεδρικό διάταγμα. Όταν πρόκειται οι πολίτες να συμμετάσχουν, αναρτάται το υπό διαβούλευση κείμενο, μαζί με επιπρόσθετο συνοδευτικό υλικό, σχετικά με ενημερώσεις για την νομοθεσία, και τις θέσεις των φορέων που εμπλέκονται. Όταν η διαδικασία της διαβούλευσης ολοκληρωθεί τότε κοινοποιούνται το τελικό κείμενο της διαβούλευσης μαζί με την τελική έκθεση συμπερασμάτων (Κομσέλη, 2011: 15)

3.4.5 Στατιστικά δεδομένα του OpenGov

Σύμφωνα με τα στατιστικά δεδομένα που είναι αναρτημένα στην ιστοσελίδα «OpenGov», τα οποία παρατίθενται και στα δεξιά, από την ημερομηνία έναρξης της διαδικτυακής πλατφόρμας ανοικτής διακυβέρνησης, έως και σήμερα, έχουν πραγματοποιηθεί 991 διαβουλεύσεις (<http://www.opengov.gr/home/opengov-statistics>).

Συγκεκριμένα, αναφορικά με την εικόνα που ακολουθεί, διακρίνεται ο αριθμός των διαβουλεύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί από τα Υπουργεία της εκάστοτε Κυβέρνησης, από άλλους φορείς όπως η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, καθώς επίσης και ο αριθμός διαβουλεύσεων των πρώην ενεργεία Υπουργείων. Ακόμη, είναι δυνατόν να παρατηρηθεί και ο αριθμός των σχολίων των συμμετεχόντων που έλαβαν μέρος στις διαβουλεύσεις αυτές (<http://www.opengov.gr/home/opengov-statistics>).

Υπουργείο	Αριθμός					
	Διαβουλεύσεων	Άρθρων	Σχολίων	Προσκλήσεων	Θέσεων	Απτήσεων
Εσωτερικών	76	1908	57038	7	45	1785
Ανάπτυξης και Επενδύσεων	101	3301	13185	25	236	4239
Ψηφιακής Διακυβέρνησης	17	465	2308	0	0	0
Εθνικής Άμυνας	13	377	3413	1	2	167
Παιδείας και Θρησκευμάτων	75	1577	79533	18	587	10066
Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων	34	1196	6955	7	74	1949
Εξωτερικών	8	101	541	0	0	0
Δικαιοσύνης	108	2982	29142	2	2	189
Οικονομικών	76	2874	27678	8	107	3682
Υγείας	36	881	7805	3	537	4579
Διοικητικής Ανασυγκρότησης	32	477	5147	7	37	569
Πολιτισμού και Αθλητισμού	25	872	4767	24	104	3194
Περιβάλλοντος και Ενέργειας	178	2966	30702	12	161	4526
Υποδομών και Μεταφορών	48	1245	5947	13	86	1960
Μεταναστευτικής Πολιτικής	6	225	737	0	0	0
Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	15	554	3476	0	0	0
Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	41	614	6733	5	20	1508
Τουρισμού	9	236	1606	24	104	3194
Επικρατείας	13	192	1757	2	2	90
Άλλοι Φορείς						
Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης	2	18	535	2	2	66
Open Government Partnership	3	65	380	0	0	0
Ενιαία Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Συμβάσεων	2	11	25	0	0	0
Επιτροπή Πληροφορικής και Επικοινωνιών	1	2	80	0	0	0
Επιτροπή Προμηθειών Υγείας	15	44	148	0	0	0
ΕΡΤ	7	191	1750	0	0	0
Άλλοι Φορείς	24	346	1771	1	1	213
Πρώην Υπουργείων						
Πρώην Υπουργείο Δημόσιας Τάξης & Προστασίας του Πολίτη	25	791	6270	3	7	111
Πρώην Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης	1	15	28	0	0	0
Σύνολο	991	24526	299457	164	2114	42087

Κεφάλαιο 3

Εκτός από την εξέταση της ελληνικής περίπτωσης ενδιαφέρον έχει και η μελέτη διεθνών και ευρωπαϊκών οργανισμών για τη δημόσια διαβούλευση και πως αυτή μπορεί να επιτευχθεί σε ένα διεθνές και οικουμενικό πλαίσιο. Άλλωστε, είναι αδύνατο να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία, πέρα από την τοπική της σημασία, έχει και ευρωπαϊκή και παγκόσμια ταυτότητα. Για αυτό, στο εν λόγω κεφάλαιο, εξετάζονται οι θέσεις του «Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών» και του «Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης» για να δοθεί ένα πλαίσιο γύρω από τη διαβούλευση στην παγκόσμια και οικουμενική κοινωνία και της «Ευρωπαϊκής Επιτροπής» για τη διαβούλευση στην ευρωπαϊκή κοινωνία.

3.1 Η θέση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών περί των Δημόσιων Διαβουλεύσεων

Ήδη από την πρώτη στιγμή της δημιουργίας του ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) έχει ως ξεκάθαρο σκοπό την καταπολέμηση σοβαρών ζητημάτων, που διαρκώς ταλανίζουν τις ανθρώπινες κοινωνίες. Η αποστολή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στοχεύει στην προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης και ασφάλειας, στον σεβασμό και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην καταπολέμηση της φτώχειας και την κατά κόρο ενδυνάμωση του θεσμού της δημοκρατίας. Ωστόσο, για να μπορέσει να διευρύνει την επιτυχία αυτής της ιερής αποστολής, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών υποστηρίζει την έννοια της πολιτικής συμμετοχής. Πιο συγκεκριμένα, η έννοια της πολιτικής συμμετοχής συνδέεται άρρηκτα με την ενεργή συμμετοχή των ίδιων των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην διαμόρφωση της πολιτικής. Με αυτόν τον τρόπο ο πολίτης στέκεται αρωγός και υποστηρικτής στην καθιέρωση των δημοκρατικών καθεστώτων (<https://www.un.org/youthenvoy/2013/09/undesa-youth-focal-point/>).

Η Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Κοινωνικών Θεμάτων ή Division of Economic and Social Affairs (UNDESA), έχει οριστεί ως αρμόδιο φορέα για την δημιουργία δραστηριοτήτων και την προώθηση της πολιτικής συμμετοχής των πολιτών. Ορισμένες από τις βασικές αποστολές της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Κοινωνικών Θεμάτων είναι η περισυλλογή δεδομένων, η επεξεργασία τους και η εκπόνηση μελετών σε πεδία που αφορούν την κοινωνία, την οικονομία και το περιβάλλον. Παράλληλα, διευκολύνει στις διακρατικές διαπραγματεύσεις μεταξύ των χωρών – μελών στα διακυβερνητικά όργανα, ώστε να

αντιμετωπιστούν ουσιαστικά οι διεθνείς προκλήσεις. Ενώ ακόμη, μέσω της συμβουλευτικής της υπόστασης προσφέρει καθοδήγηση σε όσες κυβερνήσεις τη χρειάζονται, ώστε με ομαλότητα να επιτευχθεί η υλοποίηση των πολιτικών κατευθύνσεων σε εθνικό επίπεδο (<https://www.un.org/youthenvoy/2013/09/undesa-youth-focal-point/>).

Λαμβάνοντας ως δεδομένη την θέση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών σχετικά με την πολιτική συμμετοχή των πολιτών, η Γενική Διεύθυνση Οικονομικών και Κοινωνικών Θεμάτων εκπόνησε τον Οδηγό Διαβούλευσης και Συμμετοχής το 2007. Ο στόχος αυτού του πονήματος είναι να καθοδηγήσει και βοηθήσει τα κράτη - μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, ώστε να προωθήσουν και να καθιερώσουν την διαβούλευση ως μέσο συμμετοχής των πολιτών για την λήψη αποφάσεων και διαμόρφωσης πολιτικών. Ο παραπάνω οδηγός προσέφερε κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τον ορισμό και το περιεχόμενο της διαβούλευσης, τους στόχους, τα στάδια και τους μηχανισμούς που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, ώστε να επιτευχθεί η εύστοχη εφαρμογή της (Department of Economic and Social Affairs, 2007).

Αναγνωρίζοντας την συμβολή της Κοινωνίας των Πολιτών, διαφόρων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας για την ενδυνάμωση της νοοτροπίας του ενεργού πολίτη, ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών έθεσε μέσω του Οδηγού Διαβούλευσης και Συμμετοχής ορισμένους στόχους που θα υποστηρίξουν και θα υποβοηθήσουν περαιτέρω τους παραπάνω πυλώνες. Η μεγιστοποίηση της συμμετοχής οργανώσεων όπως της Κοινωνίας των Πολιτών, διαφόρων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, και γενικότερα άλλων ενδιαφερόμενων οργανώσεων στην διαδικασία διαβούλευσης είναι ένας από τους βασικούς στόχους του Οδηγού Διαβούλευσης και Συμμετοχής. Παράλληλα, ακόμη ένας πολύ σημαντικός στόχος είναι υποστήριξη και η εύρεση καλύτερων και αποτελεσματικότερων πολιτικών θα ενδυναμώσουν την αιεφόρο οικονομική ανάπτυξη. Ενώ, τέλος, στους στόχους του Οδηγού συμπεριλαμβάνεται και η παροχή εξειδικευμένων μηχανισμών και καινοτόμων προγραμμάτων που θα υποστηρίξουν με την σειρά τους την διαδικασία της διαβούλευσης μέσω των εργαλείων που διαθέτουν. Στόχος είναι η μεταλαμπάδευση, λοιπόν, μεθόδων αξιολόγησης και παρακολούθησης, και τρόπων που θα υποστηρίξουν και να ενδυναμώσουν την θεσμική συμβολή και ικανότητα των ενδιαφερόμενων ομάδων (Department of Economic and Social Affairs, 2007).

Σύμφωνα με τον Οδηγό Διαβούλευσης και Συμμετοχής της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών και Κοινωνικών Θεμάτων είναι τέσσερεις ομάδες εμπλεκόμενων. Η πρώτη ομάδα

συμπεριλαμβάνει αρχικά τους ίδιους τους πολίτες, της μη κυβερνητικές οργανώσεις, διάφορες οργανώσεις πολιτών κοινοτικού και ιδιωτικής οικονομίας επιπέδου, καθώς επίσης και διάφορες ακαδημαϊκές και φοιτητοκεντρικές κοινότητες ή οργανώσεις. Η δεύτερη ομάδα είναι η νομοθετική εξουσία και πιο συγκεκριμένα τα Κοινοβούλια των χωρών – μελών που απαρτίζουν τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών. Η τρίτη ομάδα αποτελείται την εκτελεστική εξουσία των χωρών, είτε αυτή είναι κάποια κεντρική κυβέρνηση, είτε αυτή είναι κάποια περιφερειακή. Ενώ, τέλος, η τέταρτη ομάδα αποτελείται από τις τοπικές ή τις περιφερειακές αρχές της εκάστοτε χώρας – μέλους του θεσμού.

Γενικότερα, μέσω αυτού του διαχωρισμού των ομάδων γίνεται η προσπάθεια, ώστε να δημιουργηθεί ένα κλίμα καλής συνεργασίας, συνεταιρικότητας και οι εκάστοτε ενδιαφερόμενοι να είναι συσπειρωμένοι και να μπορούν να συμμετέχουν στην διαδικασία της διαβούλευσης και της συμμετοχής (Department of Economic and Social Affairs, 2007). Παραδείγματος χάρη, από την μια πλευρά, η τρίτη ομάδα, η οποία αποτελείται από την εκτελεστική εξουσία σαν κύριες αρμοδιότητες διαθέτει την εδραίωση ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την συμμετοχή, ενώ από την άλλη, η ομάδα, η οποία απαρτίζεται από τους πολίτες ή από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, καλείται να αναλαμβάνει δράσεις ως προς την αντιπροσώπευση των συμφερόντων των εκάστοτε ομάδων ή τον έλεγχο αποφάσεων με συμμετοχικό τρόπο (Department of Economic and Social Affairs, 2007: 30).

3.1.2 Το μοντέλο της δημόσιας συμμετοχής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών

Σύμφωνα με τον Οδηγό Διαβούλευσης και Συμμετοχής, το μοντέλο της δημόσιας συμμετοχής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών αποτελείται από πέντε βασικά εργαλεία. Το πρώτο εργαλείο είναι η πληροφόρηση, κατά το οποίο θα πρέπει να παρέχονται προς τους πολίτες όλες εκείνες οι απαραίτητες πληροφορίες, ώστε να είναι ξεκάθαρη η κατανόηση του προβλήματος που θα τεθεί υπό συζήτηση, καθώς επίσης οι προτεινόμενες λύσεις για την αντιμετώπισή του. Το δεύτερο εργαλείο του μοντέλου είναι η διαβούλευση, καθώς μέσα από αυτήν οι πολίτες μπορούν να λάβουν ανατροφοδότηση σχετικά με τις εναλλακτικές λύσεις και παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση του ζητήματος. Το τρίτο εργαλείο είναι η συμμετοχή, η οποία περιλαμβάνει την κοινή συνεργασία των ενδιαφερόμενων πολιτών με τους φορείς για την διαμόρφωση της εκάστοτε πολιτικής, ενώ επίσης και για την διασφάλιση ότι θα ληφθούν υπό εξέταση οι θέσεις των συμμετεχόντων. Το τέταρτο εργαλείο του μοντέλου είναι η συνεργασία, η

οποία προϋποθέτει την από κοινού λήψη αποφάσεων, κυρίως για τις προτιμώμενες ή εναλλακτικές λύσεις. Τέλος, το πέμπτο μοντέλο είναι η εκχώρηση της εξουσίας και πιο συγκεκριμένα η πρακτική εφαρμογή των αποφάσεων των πολιτών (Department of Economic and Social Affairs, 2007: 42).

3.2 Η θέση του Οικονομικού Οργανισμού Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης περί των Δημόσιων Διαβουλεύσεων

Ήδη από την αρχή της σύστασής του, ο Οικονομικός Οργανισμός Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης (ΟΟΣΑ) ανέλαβε ως βασική του αποστολή τον συντονισμό και τη προώθηση πολιτικών, οι οποίες στοχεύουν στην βελτιστοποίηση του βιοτικού επιπέδου μέσω της αειφόρου ανάπτυξης, στην υποστήριξη των οικονομιών των χωρών – μελών του, καθώς επίσης και στην αρωγή προς την οικονομική τους εδραίωση προς το διεθνές εμπόριο. Παράλληλα, αντιλήφθηκε την σπουδαιότητα της καλής διακυβέρνησης και ανέλαβε δράσεις, οι οποίες θα προσέφεραν σημαντικά, ώστε να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες βελτιστοποίησης της καλής διακυβέρνησης. Για την πραγματοποίηση του παραπάνω στόχου, ο Οικονομικός Οργανισμός Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης υποστήριξε ότι οι πολίτες με την ενεργή συμμετοχή τους στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην διαμόρφωση των πολιτικών, που θα αποτελέσουν υποστηρικτικό λίθο της καλής διακυβέρνησης (<https://www.oecd.org/about/>).

Διαθέτοντας ως βασική προτεραιότητα την δημιουργία κατάλληλων συνθηκών, ώστε και οι πολίτες να μετέχουν στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης πολιτικών, ο ΟΟΣΑ δημιούργησε την διερευνητική ομάδα PUMA το 1999. Η ομάδα εργασίας PUMA έχει ως βασικό ρόλο την διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ της Κυβέρνησης και των πολιτών, καθώς επίσης και την αναζήτηση τρόπων και μέσων, ώστε να ενδυναμωθούν οι μεταξύ τους σχέσεις συνεργασίας. Ακόμη, πέρα από την διεξαγωγή έρευνας σε τμήματα του θεσμικού, νομοθετικού και πολιτικού πλαισίου των εκάστοτε χωρών – μελών που απαρτίζουν τον οργανισμό, η PUMA είναι υπεύθυνη και για την αποτύπωση τρόπων που θα διευκολύνουν την συμμετοχή των πολιτών στην διαδικασία λήψης αποφάσεων (OECD, Puma Unclassified, 1999).

Με την έκδοση της έκθεσης «Οι πολίτες ως εταίροι: Πληροφόρηση, Διαβούλευση και Δημόσια Συμμετοχή στη Διαμόρφωση Πολιτικής» το 2001, ο ΟΟΣΑ κατάφερε να αποτυπώσει τις πραγματικές σχέσεις που υφίστανται μεταξύ των κυβερνήσεων και των πολιτών των κρατών

– μελών του οργανισμού, καθώς επίσης και να προτείνει ορισμένες κατευθυντήριες και συμβουλευτικές γραμμές, τις οποίες τα κράτη καλούνται να ακολουθήσουν.

Σύμφωνα με την έκθεση του ΟΟΣΑ, πέντε είναι οι βασικοί παράγοντες βάσει των οποίων οι κυβερνήσεις καλούνται να εστιάσουν, ώστε να γίνουν πιο συμπαγείς οι συνεργατικές τους σχέσεις με τους πολίτες. Ο πρώτος παράγοντας σχετίζεται με την βελτιστοποίηση και την ποιοτικότερη επιλογή πολιτικών, οι οποίες θα προκύπτουν μέσα από ενδεδειγμένη και στοχευμένη έρευνα πηγών και στοιχείων για την εξέταση και προτάσεων εναλλακτικών λύσεων σε ζητήματα που προκύπτουν. Ο δεύτερος αφορά την αναζήτηση τρόπων που θα επιφέρουν αποτελεσματική διαχείριση των προκλήσεων που προκύπτουν από την κοινωνία των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, δηλαδή προτείνεται η αναζήτηση μεθόδων που θα αξιοποιήσουν τις απεριόριστες δυνατότητες που προσφέρονται από τα πληροφοριακά συστήματα και φυσικά το διαδίκτυο. Ο τρίτος παράγοντας αναφέρεται στην αναζήτηση τρόπων αξιοποίησης των δημόσιων εισροών στην πρακτική εφαρμογή των πολιτικών, με αποτελέσματα να υφίσταται ανταπόκριση στις προσδοκίες των πολιτών και να προσφέρεται κάλυψη των αναγκών τους μέσα από αυτές. Ο τέταρτος παράγοντας, ο οποίος αναφέρεται στην έκθεση του ΟΟΣΑ, εστιάζει στην διαφάνεια και στην λογοδοσία των κυβερνήσεων προς τους πολίτες, υπογραμμίζοντας την σημασία αυτών για την δημιουργία καλής θέλησης και συνεργασίας. Ενώ, τέλος, ο πέμπτος παράγοντας αφορά την εύρεση τρόπων που θα αυξήσουν την δημόσια εμπιστοσύνη προς τις κυβερνήσεις, δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο τις κατάλληλες προϋποθέσεις για καλύτερη συνεταιρικότητα (OECD, Citizens as Partners, 2001).

3.2.1 Το μοντέλο διαβούλευσης και συμμετοχής του ΟΟΣΑ

Ταυτόχρονα με την έκθεση που εξέδωσε ο ΟΟΣΑ το 2001, δημοσιεύτηκε και ένα πρακτικό εγχειρίδιο, το οποίο πρότεινε τρόπους εφαρμογής σε όσες χώρες – μέλη ενδιαφέρονταν να εντάξουν το πρότυπο της καλής διαβούλευσης και συμμετοχής. Ουσιαστικά, το εγχειρίδιο του ΟΟΣΑ, αποτελεί ένα πρακτικό οδηγό, ο οποίος υποδεικνύει τους αποτελεσματικότερους και ουσιαστικότερους θεσμούς, μηχανισμούς πληροφόρησης και εργαλεία διαβούλευσης, ώστε να μπορέσει να ενδυναμωθεί και να στηριχθεί η συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης δημόσιων πολιτικών. Παράλληλα, μέσα από τον οδηγό προτείνονται τρόποι βάσει των οποίων οι εκάστοτε κυβερνήσεις και τα βασικά στελέχη της

δημόσιας διοίκησης, θα μπορέσουν να δημιουργήσουν συμπαγές σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τους πολίτες (OECD, Citizens as Partners, 2001).

Γενικότερα, ο οδηγός υπενθυμίζει στις κυβερνήσεις την σπουδαιότητα και την αναγκαιότητα της συμμετοχής των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στην διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών και τις προτρέπει να αποκτήσουν ενεργότερη στάση και θελκτικότητα προς αυτόν τον στόχο.

3.2.2 Εργαλεία και Μηχανισμοί ad hoc διαβούλευσης

Η ad hoc διαβούλευση είναι μια διαδικασία, η οποία αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο θέμα και ως διαδικασία διαβούλευσης πραγματοποιείται γύρω από ένα συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο. Λαμβάνοντας υπόψη τη παραπάνω λογική που πραγματοποιείται αυτή η μορφή διαβούλευσης, είναι σκόπιμο να αναφερθούν ορισμένα εργαλεία και μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται για την διεκπεραίωσή της (OECD, Citizens as Partners, 2001).

Το πρώτο εργαλείο είναι προσωπική συμμετοχή των πολιτών στα όργανα της διαβούλευσης. Με αυτό τον τρόπο προσδίδεται η δυνατότητα στους πολίτες να συμμετέχουν σε διάφορες επιτροπές διαβούλευσης είτε ως πολίτες, είτε ως ειδικοί εμπειρογνώμονες. Το δεύτερο εργαλείο που προτείνει ο ΟΟΣΑ για την ad hoc διαβούλευση είναι τα εργαστήρια, τα σεμινάρια και οι διασκέψεις, καθώς μέσω της πραγμάτωσης των παραπάνω εκδηλώσεων, προσφέρεται η δυνατότητα στις κυβερνήσεις να έρθουν σε άμεση επαφή με τους πολίτες και να αφουγκραστούν τον παλμό και τις επιθυμίες της κοινωνίας. Το τρίτο εργαλείο είναι οι δημόσιες ακροάσεις, οι οποίες κατά βάση προσφέρονται σε εμπειρογνώμονες, σε εκπροσώπους οργανώσεων αλλά και σε πολίτες. Μέσα από αυτές πραγματοποιούνται ανοιχτές συζητήσεις περί ζητημάτων όπως ευρύτερα πλαίσια πολιτικής ή συγκεκριμένες προτάσεις προς εξέταση. Το τέταρτο και τελευταίο εργαλείο που προτείνεται για τις ad hoc διαβουλεύσεις είναι τα μη δεσμευτικά δημοψηφίσματα, καθώς δίνεται η δυνατότητα να παρατηθεί άμεσα η θέση των πολιτών γύρω από διάφορα ζητήματα και πολιτικές (OECD, Citizens as Partners, 2001).

3.2.3 Εργαλεία και Μηχανισμοί μόνιμης διαβούλευσης

Πέρα όμως από τα εργαλεία και τους μηχανισμούς που προτείνονται για την ad hoc διαβούλευση, ο ΟΟΣΑ προσθέτει και ορισμένα που υποστηρίζουν την μόνιμη διαβούλευση. Η μόνιμη διαβούλευση είναι μια διαδικασία, η οποία επικεντρώνεται κυρίως στην εύρεση μόνιμων

θεσμών και μηχανισμών διαβούλευσης, που με την σειρά τους θα ενσωματωθούν στους τρόπους λήψης αποφάσεων.

Σύμφωνα με τον πρακτικό οδηγό του ΟΟΣΑ, το πρώτο εργαλείο είναι οι ανοιχτές ώρες διαβούλευσης, βάσει του οποίου ορίζονται δεσμευτικές συναντήσεις μεταξύ των πολιτών και στελεχών της κυβέρνησης, ώστε να συζητήσουν επίκαιρα θέματα που αφορούν την κοινωνία, την οικονομία, την εκπαίδευση και την υγεία. Το δεύτερο εργαλείο είναι το πάνελ πολιτών, το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους από τις ενδιαφερόμενες ομάδες πολιτών ή οργανώσεων και καλούνται προς συμμετοχή σε συνεχείς διαβουλεύσεις περί των ζητημάτων που αφορούν την εκάστοτε ομάδα ή οργάνωση. Τέλος, το τρίτο εργαλείο είναι οι συμβουλευτικές επιτροπές, οι οποίες είναι θεσμοθετημένα όργανα με συγκεκριμένες αρμοδιότητες και λειτουργίες. Οι επιτροπές αυτές αποτελούνται από εκπροσώπους των πολιτών ή των εκάστοτε ενδιαφερόμενων οργανώσεων και ως βασικός τους ρόλος είναι παροχή ανατροφοδότησης την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία (OECD, Citizens as Partners, 2001).

3.3 Η θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης περί των Δημόσιων Διαβουλεύσεων

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 11 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαθέτει την δυνατότητα να οργανώνει και να πραγματοποιεί διαβουλεύσεις, και ταυτόχρονα, με αυτόν τον τρόπο, να προσφέρει στους πολίτες και σε διάφορους ενδιαφερόμενους φορείς την ευκαιρία να συμμετάσχουν και εκείνοι στην διαδικασία χάραξης πολιτικής. Το 2001, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενέκρινε την Λευκή Βίβλο για την «Ευρωπαϊκή Διακυβέρνηση», αποσκοπώντας στην διεύρυνση της δημοτικότητας της χάραξης πολιτικών ως διαδικασία. Με αυτόν τον τρόπο, επιθυμούσε να αυξηθεί η συμμετοχή τόσο των ίδιων των πολιτών, όσων και των διαφόρων οργανώσεων στη χάραξη ευρωπαϊκών πολιτών. Ο απώτερος σκοπός, βέβαια, των παραπάνω αποφάσεων ήταν να ενδυναμωθεί η δημοκρατική νομιμότητα και να πλαισιωθεί η υποχρέωση για λογοδοσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τους πολίτες της (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 4).

Σύμφωνα με την νομοθεσία, η διαβούλευση με ενδιαφερόμενα μέλη, ορίζεται η διαδικασία, κατά την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συλλέγει πληροφορίες και απόψεις των πολιτών και των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων σχετικά με τις πολιτικές της. Καθοριστικής σημασίας αποτελεί η συμμετοχή των πολιτών και των ενδιαφερόμενων φορέων στην διαδικασία της διαβούλευσης, διότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με αυτό τον τρόπο καταφέρνει με την ανατροφοδότηση που λαμβάνει να βελτιώσει την νομοθεσία. Ο λόγος, που πραγματοποιείται η προσπάθεια αυτή, είναι αρκετά σημαντικός, καθώς, αρχικά, αποσκοπεί στο να εδραιωθεί το πνεύμα και η φιλοσοφία ότι οι πολιτικές αποφάσεις λαμβάνονται από κοινού, με την ευρεία συμμετοχή πολιτών και αντιπροσωπευτικών φορέων. Παράλληλα, γίνεται υποστηρίζεται ένα ανοικτό και διάφανο πεδίο λήψης αποφάσεων, στο οποίο λαμβάνονται υπόψη όλα τα δεδομένα και τα στοιχεία που συλλέγονται (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 5).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επειδή διαρκώς επιθυμεί την εξέλιξη της συνεργασίας και την διεύρυνση της συμμετοχής των πολιτών στην χάραξη των πολιτικών της, εγκαινίασε το 2017 τον ιστότοπο “Συμβάλετε στην νομοθετική διαδικασία”. Ο ιστότοπος αυτός προσφέρει στους πολίτες την ευκαιρία να συμμετέχουν σε όλες τις ενέργειες, κατά την διάρκεια του κύκλου μιας πολιτικής. Μέσα από την πύλη “Πείτε την άποψή σας”, οι συμμετέχοντες μπορούν να μοιραστούν την γνώμη τους, να διατυπώσουν τις θέσεις τους και τους προβληματισμούς τους

για την χάραξη μιας δημόσιας πολιτικής, αλλά και για την αξιολόγησή της (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 5 - 6).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 2018, αναθεώρησε και προχώρησε σε αναβάθμιση του υπάρχοντος ιστότοπου “Συμβάλετε στην νομοθετική διαδικασία”, η οποία προσέφερε με τη σειρά αρκετές βελτιώσεις στην διαδικτυακή πύλη “Πείτε την άποψή σας”. Για αρχή, δόθηκε η δυνατότητα να παρουσιάζονται όλες οι δημόσιες διαβουλεύσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη, αλλά ταυτόχρονα και αυτές που έχουν ολοκληρωθεί. Παράλληλα, η διαδικτυακή πύλη θα μπορεί να παρουσιάζει την ανατροφοδότηση των συμμετεχόντων σε μια χρονογραμμή. Ταυτόχρονα, δίνεται η δυνατότητα να δημοσιεύονται και να παρουσιάζονται επερχόμενες πρωτοβουλίες, ώστε τα ενδιαφερόμενα μέλη να μπορούν να αποκτήσουν μια πιο συγκεκριμένη εικόνα σχετικά με αυτές. Τέλος, στην διαδικτυακή πύλη “Πείτε την άποψή σας” υπάρχουν μεταφρασμένες σε όλες τις γλώσσες των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι γενικές πληροφορίες σχετικά με όλες τις δημόσιες διαβουλεύσεις (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 6).

3.3.1 Οι δημόσιες διαβουλεύσεις της Επιτροπής

Η δημόσια διαβούλευση προσφέρει την προοπτική συμμετοχής ενός μεγάλου τμήματος ενδιαφερομένων για ανατροφοδότηση κατά επιλογή. Βέβαια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισημαίνει ότι τα δεδομένα και τα στοιχεία που συλλέγονται για την θεματική της εκάστοτε δημόσιας διαβούλευσης, δεν αντιπροσωπεύουν απόλυτα τον πληθυσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αποτέλεσμα αυτό προκύπτει από την περίπτωση του ότι οι συμμετέχοντες επιλέγουν από μόνοι τους να λάβουν μέρος στην διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης, και αυτό δεν μπορεί να αποτελεί απόλυτο αντιπροσωπευτικό δείγμα της συνολικής πληθυσμιακής ομάδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 10).

Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι δημόσιες διαβουλεύσεις θεωρούνται υποχρεωτικές όταν το ζήτημα, το οποίο τίθεται υπό διαβούλευση, συνοδεύεται από εκτιμήσεις επιπτώσεων, αξιολογήσεις, καθώς επίσης και ελέγχους σχετικής καταλληλότητας για την εφαρμογή δράσεων και μέτρων αντιμετώπισης των ζητημάτων. Ακόμη, οι δημόσιες διαβουλεύσεις θεωρούνται υποχρεωτικές όταν σχετίζονται με πράσινες βίβλους ή όταν αφορούν σχετικές ανακοινώσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Συνήθως, είναι δύο τα πιθανά ενδεχόμενα έκβασης για τις δημόσιες διαβουλεύσεις. Η πρώτη περίπτωση σχετίζεται με πρωτοβουλίες, οι οποίες υποβάλλονται σε νομοθετικά πλαίσια, ενώ η δεύτερη περίπτωση

σχετίζεται με μη νομοθετικές πρωτοβουλίες, όπως παραδείγματος χάριν συστάσεις για διαπραγματεύσεις διεθνών συμφωνιών ή σύνταξη εκθέσεων προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019 σελ. 10).

Πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σχετικά με την δημόσια διαβούλευση, είναι η εξασφάλιση της συμμετοχής των πολιτών και των οργανισμών και η εδραίωση ενός πλαισίου αλληλεπίδρασης και τη συνεργασίας μεταξύ όλων των παραγόντων. Στα πλαίσια βελτίωσης και εξέλιξης της σχετικής νομοθεσίας περί δημόσιων διαβουλεύσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χρησιμοποιεί δύο βασικούς τρόπους για να επιτύχει την επιθυμητή συμμετοχή (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 9).

Αρχικά, η δημόσια διαβούλευση είναι μια διαδικασία που στοχεύει στην συμμετοχή κάθε ενδιαφερόμενου πολίτη και οργανισμού, κατά την οποία τα ενδιαφερόμενα μπορούν ελεύθερα να μοιράζονται τις απόψεις τους. Για την ευκολότερη διεκπεραίωση της διαδικασίας αυτής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πραγματοποιεί δημόσιες διαβουλεύσεις μέσω διαδικτυακών ερωτηματολογίων. Με την σειρά τους τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλώνουν την θέση τους σχετικά με το υπό διαβούλευση ζήτημα, μέσω των απαντήσεων τους στο ερωτηματολόγιο στον διαδικτυακό ιστότοπο EU Survey. Το EU Survey είναι το επίσημο εργαλείο ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο λόγος που χρησιμοποιείται είναι για αμεσότερη και ευκολότερη πρόσβαση στην διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 9).

Από την άλλη πλευρά, η στοχευμένη διαβούλευση επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες ομάδες και αφορά μόνο έναν ορισμένο αριθμό ενδιαφερόμενων μερών. Στα πλαίσια διεκπεραίωσης της στοχευμένης διαβούλευσης, πραγματοποιείται προεπιλογή των ενδιαφερόμενων μερών και στην συμμετοχή της διαδικασίας λαμβάνουν μέρος μόνο τα επίσημα προσκεκλημένα μέλη ιδιωτών ή ενδιαφερόμενων οργανισμών (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 9).

3.3.2 Οι τρεις φάσεις της δημόσιας διαβούλευσης

Στα πλαίσια βελτίωσης που αφορούν την νομοθεσία για την διαδικασία διαβούλευσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ορίσει κατευθυντήριες γραμμές που ξεχωρίζουν την διαβούλευση σε τρεις φάσεις, οι οποίες συγχέονται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

Οι τρεις αυτές φάσεις της δημόσιας διαβούλευσης είναι η Κατάρτιση της Στρατηγικής Διαβούλευσης, η Διεξαγωγή των εργασιών της Διαβούλευσης και η Ενημέρωση της διαδικασίας χάραξης πολιτικής. Η πρώτη φάση στοχεύει στην οριοθέτηση των πλαισίων που θα επικεντρωθεί η διαβούλευση, δηλαδή θα γίνει μια εστίαση ως προς το ζητούμενο που τίθεται υπό διαβούλευση. Παράλληλα, πραγματοποιείται προσδιορισμός των ενδιαφερόμενων μελών, ώστε να ενημερωθούν πλήρως τόσο για το ίδιο το αντικείμενο της διαβούλευσης, όσο για τις δραστηριότητες και για το χρονοδιάγραμμα της διαδικασίας (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 11).

Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει την πραγματοποίηση των εργασιών που απαιτούνται για την διαβούλευση ως διαδικασία. Αυτή η φάση διακλαδώνεται σε δημόσιες ή στοχευμένες διαβουλεύσεις (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 11). Ενώ, αναφορικά με την τρίτη φάση περιλαμβάνει είτε την προαιρετική τεκμηριωμένη συνοπτική έκθεση, είτε την συγκεφαλαιωτική έκθεση, η οποία είναι υποχρεωτική. Η τεκμηριωμένη συνοπτική έκθεση παρουσιάζει επισκοπικά τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης. Αντίθετα, η συγκεφαλαιωτική έκθεση αναλύει στο έπακρον όλες τις δραστηριότητες της διαβούλευσης, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει την υποχρέωση ενημέρωσης των ενδιαφερόμενων μελών σχετικά με τον τρόπο που λήφθηκαν υπόψη οι θέσεις τους στο υπό διαβούλευση ζήτημα (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 11).

Στο τέλος της διαδικασίας, υπάρχουν τρεις πιθανές εκβάσεις. Η πρώτη σχετίζεται με την Νομοθετική Πρόταση, κατά την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει νομοθετική πράξη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η Επιτροπή προτείνει την νομοθετική πράξη και έπειτα οι προαναφερθέντες θεσμοί αναλαμβάνουν την συζήτηση και την έγκριση αυτής. Σε αυτό το σημείο, η νομοθετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημοσιεύεται και οι πολίτες έχουν την δυνατότητα να πραγματοποιήσουν σχόλια και παρατηρήσεις για διάστημα οκτώ εβδομάδων (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 11).

Η δεύτερη έκβαση σχετίζεται με τις Εκτελεστικές και κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, οι οποίες εκδίδονται κατά κανόνα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο ρόλος της παραπάνω έκβασης είναι η συμπλήρωση ή η τροποποίηση μη ουσιαστικών δεδομένων μιας νομοθετικής πράξης. Στους πολίτες δίνεται διάστημα τεσσάρων εβδομάδων να υποβάλλουν τα σχόλιά τους και τις παρατηρήσεις τους (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 11).

Η τρίτη έκβαση σχετίζεται με Μη Νομοθετικές Πρωτοβουλίες και αφορά συγκεκριμένες προτάσεις για διοργανικές συμφωνίες ή νέα πλαίσια πολιτικής, όπως παραδείγματος χάρη είναι τα σχέδια δράσης, οι λευκές βίβλοι, τα έγγραφα στρατηγικής και οι ανακοινώσεις (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2019: 11).

3.4 Διαδικασίες Δημόσιας Διαβούλευσης: Περιπτώσεις από την Παγκόσμια Κοινότητα

Η παγκόσμια κοινότητα έχει να επιδείξει σημαντικά παραδείγματα θεμελιωδών διαδικασιών δημόσιας διαβούλευσης. Στην Ισλανδία πραγματοποιούνται προσπάθειες, ώστε να ξαναγραφτεί το Σύνταγμα της χώρας από εθελοντές. Η διαδικασία για την πραγματοποιήσει αυτής της μορφής διαβούλευσης έχει υποστηριχτεί από την δημιουργία ενός κατάλληλου και απαραίτητα εξοπλισμένου διαδικτυακού τόπου, στον οποίο οι πολίτες που κληρώνονται μπορούν για αρχή να εκφράσουν την γνώμη τους και την άποψη τους, σχετικά με την συγγραφή του συντάγματος. Παράλληλα, όμως, μπορούν να συμβάλλουν και στην συγγραφή του. Επιπρόσθετα, όσο πραγματοποιούνται οι παραπάνω διαδικασίες, κινητοποιούνται και άλλες ομάδες πολιτών, οι οποίες διαθέτουν τον βασικό και σημαντικό ρόλο της αξιολόγησης (Κομσέλη, 2011: 30).

Ένα ακόμη παράδειγμα έμπρακτης και καθοριστικής δημόσιας διαβούλευσης έρχεται από το Porto Alegre της Βραζιλίας από το 1989, όπου πραγματοποιείται ο συνεργατικός προϋπολογισμός. Ο λόγος που δημιουργήθηκε ο συνεργατικός προϋπολογισμός είναι ώστε να καταπολεμηθούν οι σοβαρές περιπτώσεις της φτώχειας στην πόλη του Porto Alegre, αλλά ταυτόχρονα και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες εξισορρόπησης της ποιότητας ζωής μεταξύ των πολιτών της πόλης. Στόχος, λοιπόν, του προγράμματος είναι να μειωθούν οι ανισότητες σχετικά με τα θέματα διαβίωσης. Η συμβολή του συνεργατικού προϋπολογισμού και η συμμετοχή των πολιτών της πόλης, επιτρέπει την διάθεση υψηλών οικονομικών πόρων σε

υποδομές και υπηρεσίες του δημοσίου, βελτιστοποιώντας με αυτόν τον τρόπο την ποιότητα των παροχών και της ζωής στο Porto Alegre (Κομσέλη, 2011: 31).

Κεφάλαιο 4

4.1 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη όσα εξετάστηκαν και αναλύθηκαν στην παρούσα διπλωματική εργασία, γίνεται απόλυτα αντιληπτή, τόσο στην ελληνική περίπτωση της Δημόσιας Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όσο και σε περιπτώσεις του εξωτερικού, όπως είναι η προσέγγιση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την διαβούλευση ή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, η σπουδαιότητα της διαβούλευσης ως διαδικασία. Η διαβούλευση αποτελεί ένα πολύ σημαντικό και καθοριστικής σημασίας μέσο για την εδραίωση της πολυφωνίας στο πολίτευμα της δημοκρατίας, δίνοντας την δυνατότητα στους πολίτες, μέσω πατροπαράδοτων ή πιο εξελιγμένων μέσων, να εκφράζουν ελεύθερα την θέση τους και την άποψη τους περί σημαντικών ζητημάτων που τίθενται επίσημα προς διαβούλευση.

Είναι σημαντικό και αξίζει να αναφερθεί ότι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανασυγκρότησης, σημειώνουν εκτενείς προσπάθειες ενσωμάτωσης της διαβουλευτικής διαδικασίας στα κράτη – μέλη που τους απαρτίζουν. Οι παραπάνω θεσμοί αναγνωρίζουν την σπουδαιότητα που προκύπτει από την παραπάνω διαδικασία, που δεν είναι άλλη πέρα από τον ενεργό πολίτη. Η ενεργός συμμετοχή των πολιτών εδραιώνει έμπρακτα το πολίτευμα της δημοκρατίας, το εξελίσσει και το αναβαθμίζει. Η διαβούλευση αποτελεί ένα εκσυγχρονιστικό εργαλείο του πολιτεύματος της Αντιπροσωπευτικής Δημοκρατίας, ένα εργαλείο που προσφέρει ανατροφοδότηση, εδραιώνοντας ταυτόχρονα την συνεταιρικότητα μεταξύ των ενδιαφερόμενων ομάδων και των κυβερνήσεων. Μέσω των διαδικασιών διαβούλευσης πραγματοποιείται ένας άμεσος διάλογος μεταξύ των πολιτών και των εκάστοτε κυβερνήσεων, προωθώντας τη προσπάθεια για την αναζήτηση λύσεων και την αντιμετώπιση βασικών θεμάτων που απασχολούν ένα τμήμα ή το ευρύτερο σύνολο της κοινωνίας.

Όσον αφορά την ελληνική περίπτωση, η διαβούλευση ως διαδικασία βρίσκεται ορισμένα επίπεδα προς τα πίσω, ωστόσο όμως, ειδικότερα την δεκαετία του 2010, σημειώνονται εκτενείς και καθοριστικής σημασίας προσπάθειες, οι οποίες θα την εντάξουν όλο και πιο δυναμικά στην πολιτική ζωή των πολιτών. Σαφέστατα, χρειάζεται μεγαλύτερη θέληση από την εκάστοτε κυβέρνηση, ώστε να προθυμοποιήσει τους πολίτες προς την ενεργό συμμετοχή και θεωρώ πώς είναι ένας πραγματοποιήσιμος στόχος που βήμα – βήμα πλησιάζουμε προς την επίτευξή του.

Ήδη με την λειτουργία του OpenGov σημειώνονται συμμετοχές στις διαβουλεύσεις και οι Περιφερειακές και Δημοτικές Επιτροπές Διαβούλευσης συντελούν σημαντικά στην υποστήριξη αυτού του στόχου. Ωστόσο, στην Ελλάδα χρειάζεται να πραγματοποιηθούν περαιτέρω ενέργειες που θα υποστηρίξουν και θα προωθήσουν τις διαβουλευτικές διαδικασίες, αλλά ταυτόχρονα θα ενδυναμώσουν και την ίδια την προθυμία των πολιτών για συμμετοχή. Μέσω της διαφάνειας και της λογοδοσίας ενδείκνυται να κερδηθεί η δημόσια εμπιστοσύνη προς την εκάστοτε κυβερνούσα αρχή και με αυτό τον τρόπο ο πολίτης να αποκτήσει ενεργότερο ρόλο στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και διαμόρφωσης πολιτικής.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσσες Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Bevir Mark, (2012), “Governance: A Short Introduction”, Ashford Color Press Ltd, Gosport, Hampshire.
- H. A. Simon, V.A. Thompson & D.W.Smithburg, (1991), “Public Administration”, Transaction Publishers.

Ελληνικές Διαδικτυακές Βιβλιογραφικές Αναφορές

- Διαβαλκανικό Ινστιτούτο Δημόσιας Διοίκησης, (2011), *Μελέτη συγκριτικής αξιολόγησης δημόσιας διαβούλευσης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό* [online]. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2018/04/meleti-sygnkritikis-axiologisis-diaboulefsis.pdf>
[Πρόσβαση: 27/08/2021]
- Διαδικτυακός τόπος διαβουλεύσεων, Ενθάρρυνση της Δημόσιας Συμμετοχής [online]. Διαθέσιμο στην διεύθυνση: <http://www.opengov.gr/ogp/?p=124>
[Πρόσβαση: 13/08/2021]
- Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, (2019), «Πείτε μας την άποψή σας!»: Οι δημόσιες διαβουλεύσεις της Επιτροπής κινητοποιούν τη συμμετοχή των πολιτών, υπολείπονται όμως δραστηριοτήτων επικοινωνιακής προσέγγισης [online]. Διαθέσιμο στην διεύθυνση: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/public-participation-14-2019/eI/index.html>
[Πρόσβαση: 23/08/2021]
- Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Ανοικτή Διακυβέρνηση [online]. Διαθέσιμο στην διεύθυνση: <https://www.ekdd.gr/to-ekdda/ανοικτή-διακυβέρνηση/>
[Πρόσβαση: 13/08/2021]

- Ιωάννα Λάνου Καραπά, (2019), Η διαβουλευτική δημοκρατία και ο ενεργός πολίτης [online]. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://socialpolicy.gr/2019/05/η-διαβουλευτική-δημοκρατία-και-ο-ενερ.html>
[Πρόσβαση: 20/07/2021]
- Κομσέλη Φανή, (2011), *Καινοτομίες στη Διαβούλευση. Η συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων* [online]. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.ekdd.gr/images/ektheseis_politikis/Policy_paper_Innovation_in_Deliberation_new.pdf
[Πρόσβαση: 09/08/2021]
- Περιφέρεια Αττικής, 1^η Συνεδρίαση Περιφερειακής Επιτροπής Διαβούλευσης Επιτροπής Διαβούλευσης [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://www.patt.gov.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=38245:1i-synedriasi-perifereiakis-epitropis-diavouleysis-2021&catid=503&Itemid=698
[Πρόσβαση: 30/09/2021]
- Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Συνεδριάσεις Περιφερειακής Επιτροπής Δυτικής Ελλάδας [online].
Διαθέσιμο στο: <https://www.pde.gov.gr/organadia-kubernisis/pe-diabouleusis/synedriaseis.html?fbclid=IwAR2SdDH0LOtB6r2kSKCpNrsjks7duGen5ejHpYMiIwII9OF4PZjU90MgdsU>
[Πρόσβαση: 30/09/2021]
- Στέλλα Λαδή, Επιστήμη και Κοινωνία, (2010), *Συμμετοχή των Πολιτών στην Δημόσια Πολιτική: Από την θεωρία στην πράξη* [online]. Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://pdfs.semanticscholar.org/9981/a19b122d8b05afdd6d253cae12a72f7104c6.pdf>
[Πρόσβαση: 20/07/2021]
- Υπουργείο Εσωτερικών, Εθνικό Κέντρο Δημόσιας και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Ανοικτή Διακυβέρνηση [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <http://www.opengov.gr/home/opengov-statistics>
[Πρόσβαση: 25/08/2021]

Ξενόγλωσσες Διαδικτυακές Βιβλιογραφικές Αναφορές

- OECD [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.oecd.org/about/>
[Πρόσβαση: 08/10/2021]
- OECD, Citizens as Partners: OECD handbook on information, consultation and public participation in Policy Making, 2001 [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://read.oecd-ilibrary.org/governance/citizens-as-partners_9789264195578-en#page1
[Πρόσβαση: 10/10/2021]
- OECD, Puma Unclassified: Directions for future Puma Mandate, 1999 [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: [https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=PUMA\(99\)7&docLanguage=En](https://www.oecd.org/officialdocuments/publicdisplaydocumentpdf/?cote=PUMA(99)7&docLanguage=En)
[Πρόσβαση: 08/10/2021]
- United Nations, United Nations Division of Economic and Social Affairs [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.un.org/youthenvoy/2013/09/undesa-youth-focal-point/>
[Πρόσβαση: 28/08/2021]
- United Nations, United Nations Division of Economic and Social Affairs, Civic Engagement in Public Policies: A Toolkit [online].
Διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://publicadministration.un.org/publications/content/PDFs/E-Library%20Archives/2007%20Civic%20Engagement%20in%20Public%20Policies%20Toolkit.pdf>
[Πρόσβαση: 04/09/2021]